

PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Dilay Sude Aydemir*¹

¹ İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul

Özet

Bu çalışma, peyzaj mimarlığı anabilim dalında 2018-2024 yılları arasında yazılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik bir analizini sunmaktadır. Çalışmanın amacı, lisansüstü tezlerin belirli periyotlardaki eğilimlerini, akademik ilginin nasıl değiştiğini ve alana dair mevcut bilgi birikimini ortaya koyarak çalışmaların nitelik ve nicelik açısından değerlendirmesinin yapılması ve tezlerde gözlenen eksiklik ve öncelikli konuların belirlenmesiyle önerilerin oluşturulmasıdır. Bu amaçla, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi Elektronik Arşivi (YÖK Tez) veri tabanında yayınlanmış ve izinli durumda olan 1137 lisansüstü tez çalışma kapsamında incelenmiştir. İncelenen tezler; yayınlandıkları yıllara, lisansüstü program türlerine, yayınlandıkları üniversite ve enstitülere, danışman unvanlarına, yayın dillerine, kullanılan yöntemlere ve anahtar kelimelere göre analiz edilerek lisansüstü tezlerin genel eğilimleri tespit edilmiştir. Elde edilen veriler gruplandırılmış, ilgili alt başlıklara göre grafikler oluşturularak sunulmuştur. Bulgular, en fazla çalışmanın 2019 yılında yapıldığı ve yapılan çalışmaların çoğunun yüksek lisans tezi olduğunu, doktora tezlerinin ise daha az sayıda olduğunu göstermektedir. Profesör ve doçentler danışmanlıkta etkin rol üstlenirken, doktor öğretim üyelerinin katkısı sınırlı kalmıştır. Ayrıca, lisansüstü tez yazımında kadın araştırmacılar büyük çoğunluğu oluştururken, erkek araştırmacıların daha düşük bir temsil oranına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi gibi üniversiteler nicelik açısından öne çıkarken, bazı üniversitelerin lisansüstü tez üretime katkıları sınırlı kalmıştır. Bu ve buna benzer bir çalışmanın peyzaj mimarlığı literatüründe daha önce gerçekleştirilmemiş olması nedeniyle literatürdeki önemli bir boşluğu dolduran bu çalışma sayesinde, hem mevcut lisansüstü tezlerin durumunun anlaşılmasına katkı sağlanmış hem de akademik derinliğini artırmak ve daha fazla araştırmayı teşvik etmek adına gelecek çalışmalara yön gösterecek bir rehber oluşturulmuştur.

Anahtar sözcükler: Bibliyometrik analiz, lisansüstü, peyzaj mimarlığı, Türkiye

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF POSTGRADUATE THESES IN THE DEPARTMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE

Abstract

This study presents a bibliometric analysis of postgraduate theses written between 2018 and 2024 in the department of landscape architecture. The aim of the study is to evaluate the studies in terms of quality and quantity by revealing the trends of postgraduate theses in certain periods, how academic interest has changed and the current knowledge in the field, and to create suggestions by determining the deficiencies and priority issues observed in the theses. For this purpose, 1137 postgraduate theses published and permitted in the National Thesis Center (YÖKThesis) database were examined within the scope of the study. The examined theses were analyzed according to the years they were published, the types of graduate programs, the universities and institutes where they were published, the titles of consultant, the languages of publication, the methods used and the keywords, and the general trends of the graduate theses were determined. The data obtained were grouped and presented by creating graphs according to the relevant subheadings. The findings show that the most studies were conducted in 2019 and most of the studies were master's theses, while the number of doctoral theses is lower. This study fills an important gap in the literature, as this and similar studies have not been conducted before in the landscape architecture literature. This study has contributed to the understanding of the current status of postgraduate theses and has also created a guide to guide future studies in order to increase their academic depth and encourage more research.

Keywords: Bibliometric analysis, postgraduate, landscape architecture, Türkiye

1. Giriş

Eğitim sisteminin en üst kademesinde yer alan ve bilimsel araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilimsel verileri yaymak, ulusal ve uluslararası ölçekte gelişime katkıda bulunmak gibi birçok çeşitli göreve sahip olan üniversiteler, bilgi üretiminde merkezi bir role sahiptirler (Karaman ve Bakırcı, 2010). Eğitim sisteminde yer alan diğer kademelerde bilginin aktarımı söz konusu iken, üniversitelerde bilginin üretimi, aktarımı ve kullanımı söz konusudur. Bilimin ve bilginin üretilip diğer araştırmacılara paylaşılmasında lisansüstü eğitimler önem arz etmektedir (Alpaydın ve Erol, 2017). Lisansüstü eğitim, lisans derecesini başarılı bir şekilde tamamlamış öğrencinin ilgisi olan bilim dalında yüksek lisans veya doktora yaparak öğrenciye alanında uzmanlaşma imkânı veren, üst düzey programlardır (Beşel, 2017). Lisansüstü eğitimde lisans eğitime kıyasla birey, daha nitelikli bilimsel araştırmalar yapabilme, karmaşık sorunları çözebilme, bilgi üretilip analiz edebilme ve alanında uzmanlık kazanma gibi beceriler elde eder (Karaman ve Bakırcı, 2010). Lisansüstü programlar ve programlara bağlı olarak yazılan tez çalışmalarının içeriklerinin incelenmesi, mevcutta bulunan akademik durumun anlaşılmasına, yazılan tezlerin nitelik ve nicelik açısından incelenmesine, tercih edilen genel konu eğilimlerinin belirlenmesine, gözlenen eksiklikler ve öncelikli konuların belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Lisansüstü tezleri inceleyen farklı disiplinlerde birçok akademik çalışma bulunmaktadır (Alpaydın ve Erol, 2017; Beşel, 2017; Toptaş ve Gözel, 2018; Gül vd., 2019; Şimşek ve Yaşar, 2019; Acar ve Ulutaş, 2021; Gültekin ve Turhan, 2021; Layan ve Çetinkaya, 2021; Aksoy vd., 2022; Geçici ve Can, 2022; Öçal,

2023; Kiroğlu ve Yavuz, 2024; Yılmaz ve Ceylan, 2024; Şakar ve Ceylan, 2025).

Peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan lisansüstü tezlerin incelenmesine dair akademik çalışmalara bakıldığında, Gül vd. (2019) Ar&Ge uygulamaları kapsamında 2010-2018 yılları arasında yayımlanan tezleri incelerken, Özkan ve Gül (2019) çalışmalarında 2010-2018 yılları arasında yapılan doktora çalışmalarını incelemişlerdir. Kalaycı (2024) ise, 2001-2024 yılları arasında mimarlık, iç mimarlık, peyzaj mimarlığı ve şehir ve bölge planlama disiplinleri tarafından yazılmış olan lisansüstü tezleri yere bağlılık kavramı üzerinden incelemiştir. Peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan tezlerin incelenmesine dair literatürdeki diğer akademik çalışmalar ise genellikle bir kavrama odaklanılarak yapılmıştır (Doğan ve Küçükbaş, 2021; Kiper vd., 2022; Sarı vd., 2023). Bahsedilen çalışmalarda lisansüstü tezler, belirli bir kavram kapsamında veya sadece doktora/yüksek lisans olarak ele alınmasına ek olarak peyzaj mimarlığı disiplini özelinde yapılan çalışmalar en son 2018 yılını içermesi nedeniyle bu çalışma kapsamında, 2018-2024 yılları arasında peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan lisansüstü tezler incelenmiştir.

Çalışmanın amacı, 2018-2024 yılları arasında peyzaj mimarlığı anabilim dalında YÖK Tez'de yayımlanmış olan lisansüstü tezlerin, bibliyometrik analiz yöntemleriyle sistematik bir şekilde incelenerek, çalışmaların belirli periyotlardaki eğilimlerini, akademik ilginin nasıl değiştiğini ve alana dair mevcut bilgi birikimini ortaya koymaktır. Bu sayede, lisansüstü çalışmalarının nitelik ve nicelik açısından değerlendirmesi yapılabilmiş, tezlerde gözlenen eksiklikler ve öncelikli konuların belirlenmesiyle

öneriler oluşturulabilmiştir. Ayrıca mevcut literatürdeki araştırma boşluklarının belirlenmesiyle gelecekteki çalışmalar için potansiyel araştırma konuları belirlenmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Çalışmanın materyalini, 2018-2024 yılları arasında YÖK Tez tarama sayfasında kayıtlı olan ve izinli durumda olan 1137 adet yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır (YÖK, 2025). Tezlerin temini sırasında detaylı tarama yapılarak, anabilim dalı "Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı", izin durumu "İzinli" ve yıl aralığı ise "2018-2024" olarak seçilmiştir. Tarama sonucunda, 1137 adet yüksek lisans ve doktora tezi verisi elde edilmiştir.

2.2. Yöntem

Çalışma kapsamında elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan bibliyometrik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bibliyometri, özellikle bilimsel içerikli makale, tez, rapor, kitap vb. yazılı yayınları sistematik ve objektif bir şekilde inceleyerek, bu yayınlar içerisinde anlamlı temalar ortaya çıkarıp analiz etmek için kullanılan bir yöntemdir (Gündüz ve Eren, 2024; Yılmaz ve Ceylan, 2024). Bibliyometrik analiz sadece bilimsel çalışmaları incelemekle kalmamakta, aynı zamanda kendisinden sonra yapılan akademik çalışmaları etkileme düzeyini de ortaya koymaktadır (Gündüz ve Eren, 2024).

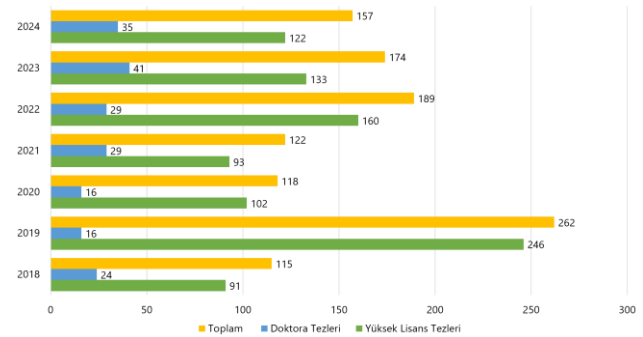
Elde edilen veriler, literatür taraması kapsamında belirlenen yıl, program türü, cinsiyet, üniversite, enstitü, danışman unvanı, yazıldığı dil ve kullanılan yöneme göre alt başlıklarda değerlendirilmiş ve sonrasında sonuçlar, tablolar aracılığıyla görselleştirilmiştir. Birbirine benzeyen veya yakın olan veriler belirli ölçütler çerçevesinde bir araya getirildikten sonra,

değerlendirilmiştir. Ayrıca, tezlerin anahtar sözcükleriyle bulut (yoğunluk) analizi yapılmıştır.

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, yapılan araştırma sonucunda elde edilen lisansüstü tez verileri detaylı bir şekilde incelenmiştir. İncelenen tezler; yayınlandığı yıl, yayınlandığı programın türü, yazarının cinsiyeti, yayınlandığı üniversite, yayınlandığı enstitü, danışmanının unvanı, yazıldığı dil ve kullanılan yöntemlere göre değerlendirilmiştir.

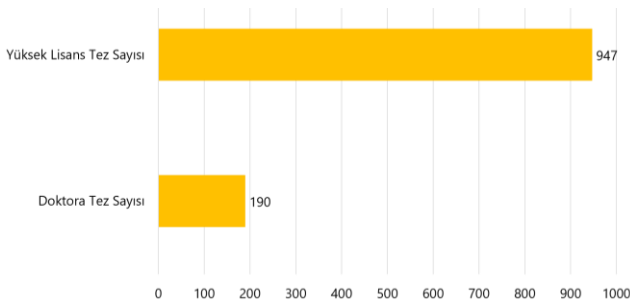
Peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan lisansüstü tezler yıllara göre incelendiğinde, en fazla sayıda tez yayımlanan yıl 2019 yılı olurken (262) en düşük yayın ise 2018 yılında (115) olduğu Şekil 1'de görülmektedir. 2022 yılından itibaren tez sayısında düşüş yaşanmıştır.

Şekil 1. Lisansüstü tezlerin yayınlandığı yıllara göre dağılımı.

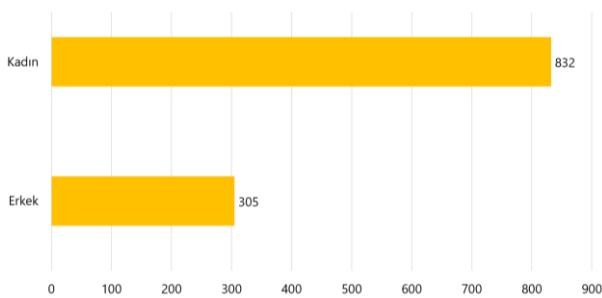
Çalışma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin yayınlandığı programın türüne göre ele alındığında, 2018-2024 yılları arasında yayınlanan tezlerden 947 âdeti yüksek lisans tezi iken sadece 190 âdeti doktora tezi olduğu görülmektedir. Yani bir diğer anlatımla, yayınlanan tezlerden %83.29'u yüksek lisans tezi iken %16.71'i sadece doktora tezidir. Şekil 2'de

de görüldüğü üzere peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan doktora tez sayısı, yüksek lisans tez sayısına göre oldukça az miktardadır. Bu durum, akademik çalışmaların çeşitliliği açısından ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Sınırlı sayıda olmasına rağmen, 2019-2023 yılları arasında doktora tezlerinin sayısında artış gözlenmiştir.

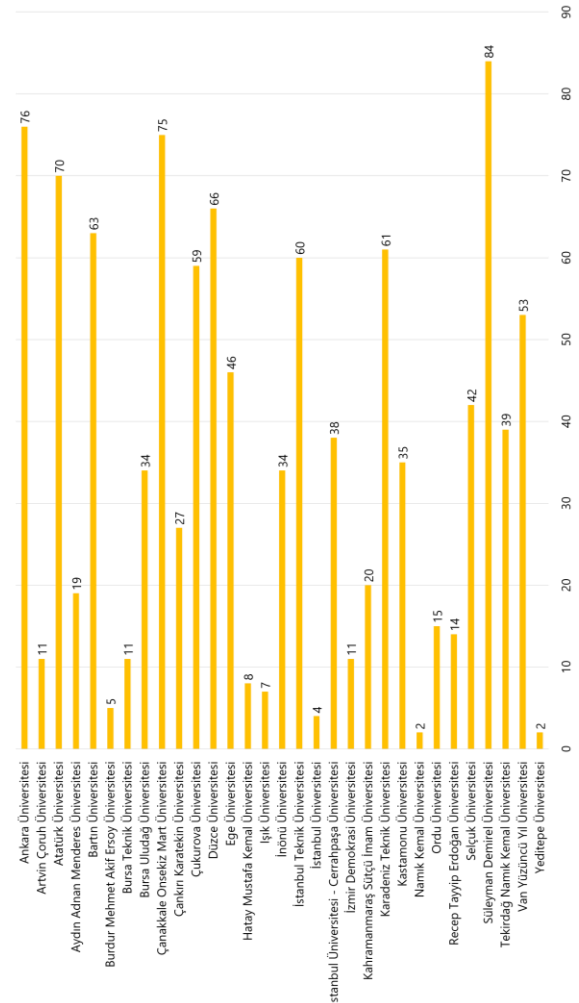
Şekil 2. Lisansüstü tezlerin yayınlandığı programın türüne göre dağılımı.

İncelenen lisansüstü tezlerin cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde, kadınların erkeklere göre daha fazla lisansüstü eğitimi tamamladıkları Şekil 3'te görülmektedir. Erkeklerin lisansüstü eğitime katılımlarının daha düşük olmasının başlıca nedenleri, erkek bireylerin bir an önce iş hayatına atılma eğilimleri, akademiye olan isteksizlik, askerlik görevi ve peyzaj mimarlığı bölümlerinden mezun olan erkek öğrenci sayısının az olması gibi çeşitli faktörler bulunmaktadır (Özkan ve Gül, 2019).

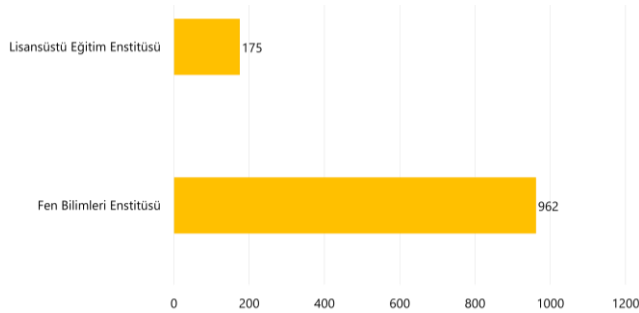
Şekil 3. Lisansüstü tezlerin yayınlandığı programın türüne göre dağılımı.

2018-2024 yılları arasında en fazla lisansüstü tezi yayınlayan üniversite, 84 adetle Süleyman Demirel Üniversitesi olmuştur. Şekil 4'te görüldüğü üzere, Süleyman Demirel Üniversitesi'nin hemen ardından Ankara Üniversitesi, 76 adet teze en fazla lisansüstü tezi yazılan ikinci üniversite olmuştur. Yeditepe ve Namık Kemal Üniversitesi ise tamamlanan lisansüstü tez sayısı bakımından son sırada yer almaktadırlar. Bunun nedeni, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi'nin peyzaj mimarlığı anabilim dalında verilen lisansüstü eğitimin, Yeditepe ve Namık Kemal Üniversitesi'ne göre daha erken yılda başlamış olmasıdır.

Şekil 4. Lisansüstü tezlerin yayınlandığı üniversitelere göre dağılımı.

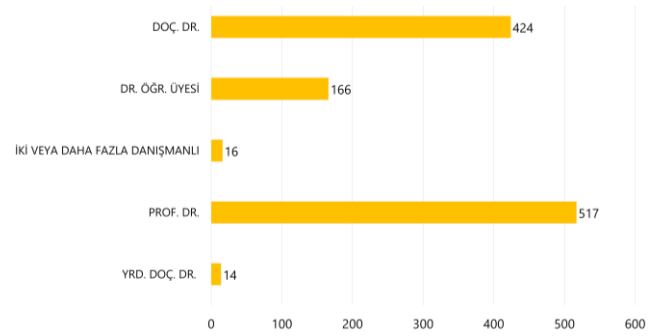
Tezlerin yayınlandığı enstitüler incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun fen bilimleri enstitülerine bağlı olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır. Şekil 5'te de görüldüğü üzere, 2018-2024 yılları arasında yayınlanan tezlerin %84.61'i fen bilimleri enstitülerine bağlı iken sadece %15.39'u lisansüstü eğitim enstitülerine bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Lisansüstü eğitim enstitülerinde yazılan tez sayısının sınırlı olmasının nedeni ise, YÖK'ün birleşik enstitü politikasının henüz yeni yeni uygulanmaya başlanmasıdır. Buna karşılık, peyzaj mimarlığı biliminin araştırma konularının doğa bilimleri ile daha iç içe ve uyumlu olması sebebiyle çoğu üniversitede peyzaj mimarlığı anabilim dalı fen bilimleri enstitülerinde yer almaktadırlar.

Şekil 5. Lisansüstü tezlerin yayınlandığı enstitülere göre dağılımı.

Araştırma bulguları, peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan tezlerin danışmanlıklarının en çok profesör unvanına sahip akademisyenler tarafından yapıldığını göstermektedir. Bu durum, alanında uzman ve akademik yetkinliği yüksek olan kişilerin lisansüstü çalışmalara rehberlik ettiğini göstermektedir. Şekil 6'da görüldüğü üzere, doçent ve doktor öğretim üyeleri tarafından rehberlik edilen tez sayısı kayda değer nitelikte

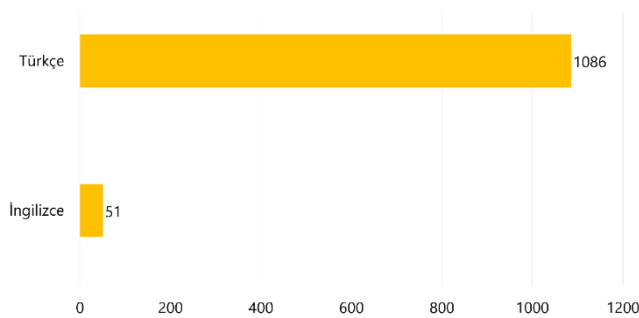
iken iki veya daha fazla danışmanı olan tez sayısı oldukça sınırlı sayıdır. Ayrıca, yardımcı doçentler tarafından danışmanlığı yapılan tez sayısının oldukça az olmasının nedeni, 6 Mart 2018 tarihinde yürürlüğe giren "Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile yardımcı doçent unvanının doktor öğretim üyesi olarak değiştirilmesidir (30352 sayılı Kanun, 2018). Genel olarak lisansüstü tezlere danışmanlık eden akademisyenlerin unvanlarındaki çeşitlilik, peyzaj mimarlığı anabilim dalında yapılan çalışmalara nitelik ve nicelik açısından zengin bir yapı kazandırdığı düşünülmektedir.

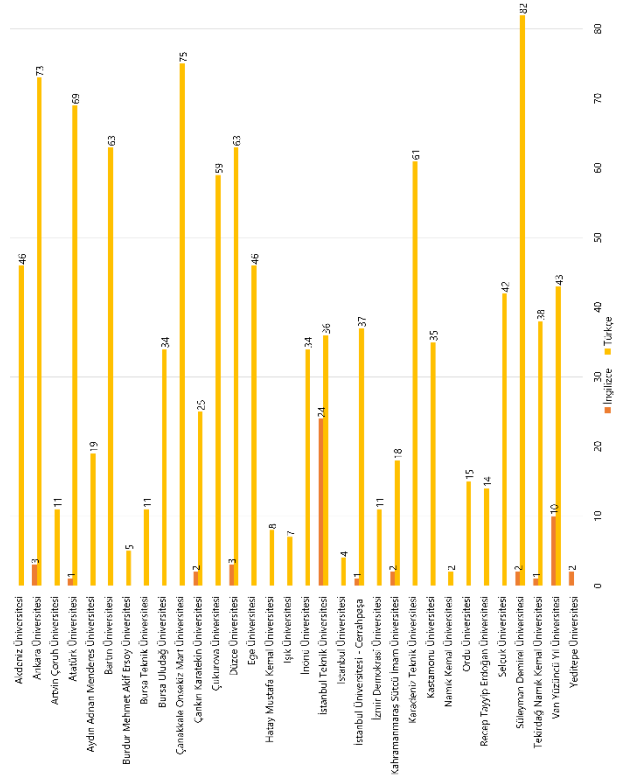
Şekil 6. Lisansüstü tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımı.

Peyzaj mimarlığı anabilim dalında yapılan lisansüstü tezlerin yazıldığı diller incelendiğinde, büyük çoğunluğunun Türkçe yazıldığı görülmektedir. Şekil 7'de görüldüğü üzere, İngilizce dilinde yazılan tezler ise oldukça yetersiz miktardadır. Bu durumun nedeni, Türkiye'de bulunan çoğu üniversitenin lisansüstünde Türkçe eğitim vermesidir. İTÜ gibi İngilizce eğitim veren kurum oldukça sınırlı sayıdadır. Özellikle doktora programları olmak üzere, yazılan tezlerden makale üretimi bireylerin akademik ilerleyişleri için oldukça önem teşkil etmektedir. Tezlerden

üretile makalelerin uluslararası literatürde kabul gören saygın ve yüksek etki faktörlü bir dergide yayınlaması tercih edilmektedir. Bu nedenle, üniversiteler ve akademisyenler özellikle lisansüstü eğitimlerde İngilizce eğitim vermeyi ve İngilizce tez yazımına teşviki arttırması gerekmektedir. Ayrıca Şekil 8’de görüldüğü üzere, 2018-2024 yılları arasında peyzaj mimarlığı anabilim dalında çoğu üniversitede lisansüstü herhangi bir tez İngilizce yazılmamışken, İstanbul Teknik Üniversitesi diğer üniversitelere kıyasla daha fazla sayıda İngilizce tez üretiminde bulunmuştur. Bu durumun başlıca nedenleri şunlardır; İTÜ’de birçok lisansüstü programın İngilizce yürütülmesi, üniversitede öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin tezlerini İngilizce olarak hazırlamaları ve İTÜ’nün küreselleşme politikaları doğrultusunda akademisyenlerin, tezlerden üretilen yayınların Q1 ve Q2 gibi yüksek etki faktörlü dergilerde yayımlanmasını tercih etmeleridir. Tüm bu etkenler, öğrencilerin lisansüstü tezlerini doğrudan İngilizce olarak yazmalarına zemin hazırlamaktadır.

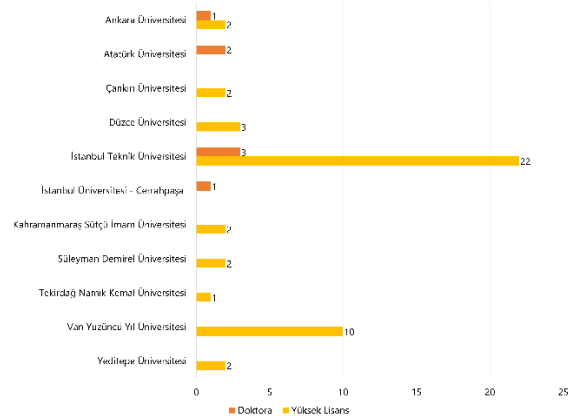

Şekil 7. Lisansüstü tezlerin yazıldığı dillere göre dağılımı.

Şekil 8. Lisansüstü tezlerin üniversitelerde yazıldığı dillere göre dağılımı.

2018-2024 yılları arasında peyzaj mimarlığı anabilim dalında İngilizce yazılan 53 lisansüstü tez incelendiğinde, 46 âdeti yüksek lisans tezi olduğu ve sadece 7 tanesinin doktora tezi olduğu görülmüştür. Şekil 9’da görüldüğü üzere, İTÜ’den sonra en fazla İngilizce lisansüstü tez yazan üniversite Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi olmuştur.

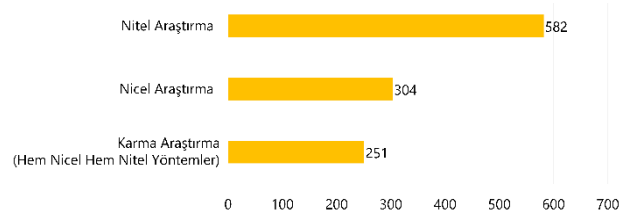

Şekil 9. İngilizce yazılan lisansüstü tezlerin üniversitelerdeki eğitim programlarına göre dağılımı.

2018-2024 yılları arasında peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan 1137 lisansüstü tezdən sadece 190 tanesinin doktora tezi olmasının yanı sıra, bu 190 adet doktora tezinden de sadece 7 tanesi İngilizce olarak hazırlanmıştır. İngilizce olarak hazırlanan doktora tezlerindeki bu sınırlı sayı, peyzaj mimarlığı disiplini de çalışılan araştırmaların uluslararası literatürde görünürlüğünün az olmasına neden olmaktadır. İngilizce dilinde yazılmayan lisansüstü tezler genellikle uluslararası veri tabanlarına giremediğinden ülkenin akademik üretimi dünya çapında erişilemez hale gelir (Ammon, 2001). Bu durum, üniversitelerin uluslararası öğrenci çekme ve kurumsal performans sıralamasında yükselmelerini engelleyen bir unsurdur (Altbach ve Knight, 2007). Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan tüm doktora tezlerindeki bu sınırlı sayı, peyzaj mimarlığına dair derinlemesine bilginin yeterince üretilmediğini göstermektedir. Bu da, peyzaj mimarlığı disiplinin teorik zemininin güçlenmesini ve yeni alt disiplinlerinin gelişmesini zorlaştırır. Ayrıca, doktora tezlerinden çıkan veri ve öneriler, kamu politikalarının bilimsel temele dayalı bir şekilde alınması için oldukça önemlidir. Doktora tezleri AR-GE çalışmalarına için zemin oluşturması nedeniyle bu sayının az olması, yenilikçi ve girişimci yaklaşımları, sanayi iş birliklerini ve yerel sorunlara çözüm üretimini sınırlandırır (Altbach, 1999; Kehm vd., 2018).

Çalışma kapsamında ele alınan lisansüstü tezler kullanılan yöntemlere göre incelendiğinde, yarısından fazlasında nitel araştırma yöntemleri (mülakat, gözlem, anket vb.) kullanıldığı görülmüştür. Şekil 10'da görüldüğü üzere, incelenen tezlerin %51.19'u nitel araştırma yöntemleri, %26.74'ü nicel araştırma yöntemleri

(istatistiksel analizler, anket, deney vb.) ve %22.08'i ise karma yöntemler (hem nicel hem nitel) kullanılmıştır. Peyzaj mimarlığının sosyolojik boyutu düşünüldüğünde nitel araştırma metodlarının daha fazla kullanılması olağandır. Fakat sosyal ve beşeri bilimlerde nitel ve nicel araştırmaların birlikte kullanımının yaygınlaşmasıyla karma yöntemler gittikçe daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır (Baki ve Gökçek, 2012). Karma metodların kullanımı, araştırmaların daha bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasını, nicel verilerle somut sonuçlara ulaşılırken aynı zamanda nitel verilerle derinlemesine bilgi üretimini mümkün kılmaktadır (Davies, 2000).

Şekil 10. Lisansüstü tezlerin kullanılan yöntemlerine göre dağılımı.

Çalışma kapsamında incelenen lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan anahtar kelimelere göre bir kelime bulutu oluşturulmuştur. Kelime bulutu oluşturulurken kelime tekrar eşiği 10 olarak seçilmiştir. Şekil 11'de görüldüğü üzere, 2018-2024 yılları arasında yazılan lisansüstü tez çalışmalarında en çok "peyzaj, tasarım, yeşil, kent/kentsel, planlama, mekân, alan, mimarlık, çevre/çevresel, kültürel, sürdürülebilir/sürdürülebilirlik" kavramları yoğun olarak çalışılmıştır. Diğer çalışılan kavramlar şekilden izlenebilmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, peyzaj mimarlığı anabilim dalında 2018-2024 yılları arasında yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz çalışmalarında, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YökTez) veri tabanı kullanılmış ve 2 Mayıs - 20 Haziran 2025 tarihleri arasında tarama yapılmıştır. Kullanılan veri tabanında detaylı tarama seçeneği seçilerek, anabilim dalı "Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı", izin durumu "İzinli" ve yıl aralığı ise "2018-2024" olacak şekilde seçilmiş ve tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda, 2018-2024 yılları arasında yazılan 947'si yüksek lisans 190'ı doktora tezi olmak üzere 1137 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. İzinsiz durumda olan 5 adet lisansüstü tezi erişime kapalı olmaları gerekçesiyle çalışma kapsamında incelenmemiştir. Erişime kapalı olan lisansüstü tezlerin tamamı 2024 yılında yazılmış ve 3 tanesi doktora tezi iken 2 tanesi yüksek lisans tezidir. Bu tez çalışmalarının erişilemez olması, birçok farklı konu ve araştırmada eksikliklere neden olmaktadır. Lisansüstü ve doktora tezlerinin tüm araştırmacılar tarafından erişilebilir hale getirilmesi, gelecekteki araştırmaların daha doğru bir şekilde yapılabilmesi, araştırmacıların bilgi edinmesi ve geliştirmesi açısından önemlidir. Erişilebilen 1137 adet tez PDF dosya formatında indirilmiş ve incelenmiştir. Çalışma kapsamında lisansüstü tezler, literatür taraması kapsamında belirlenen başlıklara göre analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre peyzaj mimarlığı lisansüstü eğitime dair ilgi ve talep, genel anlamda artış gösterse de yıllara göre değişkenlik göstermektedir. Özellikle 2019 yılında yazılan lisansüstü tez sayısı, yapılan

toplam tez sayısının %23.04'ünü oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni, 2019 yılında YÖK'ün akademik teşvik politikaları ve üniversitelerde yeni YL/DR programlarının açılmış olmasıdır. Çalışma kapsamında ele alınan tüm lisansüstü tezler program türüne göre incelendiğinde, doktora tez çalışmalarının sayıca azlığı dikkat çekmektedir. Yüksek lisans eğitiminden sonra doktora gibi daha fazla emek ve vakit isteyen bir programa başlama düşüncesi yüksek lisans öğrencilerini etkilemiş olabileceği gibi aynı zamanda ekonomik kaygıların baskın geldiği de düşünülmektedir. Fakat doktora eğitimi, uluslararası toplumda oldukça önem kazanmış ve kazanmaya devam eden bir eğitim türüdür. Günümüzde küresel, yerel, sektörel, mesleki vb. ölçeklerde bilim ve bilginin üretilip bilim temelli kararlar alınabilmesi için yeterli ve nitelikli araştırmacı/bilim insanının yetiştirilmesi ve yetkinleştirilmesi gerekmektedir (Özkan ve Gül, 2019). Aynı şekilde peyzaj mimarlığı disiplinin diğer disiplinler arasında söz sahibi olabilmesi, teorik temellerinin güçlendirilmesi ve alt disiplinlerinde belirli yeterliliğe ulaşılabilmesi için doktora eğitiminin yeri kritik derecede önemlidir. Peyzaj mimarlığı anabilim dalında doktora yapacak olan kişilerin eğitime ayrılan bütçe artırılmalı, destek ve teşvikler yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından verilmelidir (Özkan ve Gül, 2019). Ayrıca, doktora tezleri yazarların cinsiyetlerine göre analiz edildiğinde, 190 adet doktora tezinden 134'ü kadınlar (%70.53) tarafından yazıldığı, 56 tanesinin erkekler tarafından yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Erkek bireylerin düşük katılımı (%29.47) bu konuda dengeli bir akademik katılım gerektiğini göstermiştir.

Peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan lisansüstü tezlerin danışmanlıklarında, profesör (%45.47) ve doçentlerin (%37.29) belirgin bir şekilde etkin rol üstlendikleri görülmektedir. Fakat Dr. Öğretim Üyesi unvanına sahip akademisyenlerin (%14.60) danışmanlıkları oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, genç akademisyenlerin daha etkin bir şekilde lisansüstü tezlere rehberlik etmeye yönlendirilmesi gerekmektedir.

Üniversitelere göre dağılım ele alındığında, Süleyman Demirel Üniversitesi (84 tez), Ankara Üniversitesi (76 tez) ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (75 tez) öncü kurumlar olarak öne çıkmaktadır. Atatürk Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Bartın Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi gibi diğer üniversiteler de akademik literatüre dikkate değer katkılar sağlarken, bazı üniversitelerin katkıları sınırlı kalmıştır.

Peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan lisansüstü tezlerde çoğunlukla nitel yöntemlerin kullanılması, lisansüstü öğrencilerin peyzaj mimarlığının sosyolojik boyutlarını anlamaya daha fazla yöneldiklerini göstermektedir. Nitel çalışmalarda genellikle, tez kapsamında çalışılan peyzajın kullanıcılar tarafından algılanma şekli ve memnuniyet düzeyleri derinlemesine incelenmiştir. Nicel çalışmalarda ise, çeşitli bitkilerin yetiştirme koşullarını inceleyip belirleme, gürültü düzeyi ölçümü, ekosistem tabanlı mekânsal analizler ve modelleme gibi farklı konularda anket ve deney gibi yöntemlerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmüştür. GIS ve SPSS gibi yazılımlar kullanılarak istatistiksel verilerle analizler gerçekleştirilmiştir. Bunlara ek olarak, lisansüstü öğrenciler tarafından peyzaj tasarımı ve/veya planı oluşturulan tezler de

bulunmaktadır. Çoğunlukla yüksek lisans tezlerinde yapılmış olan peyzaj tasarımı ve/veya planı, doçent unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlığıyla yapılmıştır.

Lisansüstü tezlerin anahtar kelimeleriyle yapılan bulut analizi (Şekil 11) incelendiğinde, "peyzaj" kelimesi "kent, tasarım, planlama, sürdürülebilirlik ve kültür" gibi kavramlarla çevrilmiş olması, tezlerde ele alınan odak konuları göstermektedir. Bundan yola çıkarak, araştırmacıların gelecekte bu anahtar kelimelerden uzaklaşarak farklı anahtar kelimelerin seçildiği çalışmalar gerçekleştirmesi önerilmektedir.

Şekil 11. Lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan anahtar kelimelere göre kelime bulut analizi

Gelecekteki çalışmalarda Gül vd. (2019) tarafından önerilen doğal bitki türlerinden çok amaçlı yararlanma, agroforestry (tarımsal

ormancılık) tekniklerinin geliştirilmesi, enformasyon teknolojileri, robotik ve nano teknolojik alanlarda araştırma ve geliştirme, kompleks algoritma programları, çeşitli ve özgün metodolojilerin geliştirilmesi, doğal afet ve çevresel riskleri azaltma çalışmaları, gıda teknolojileri, mekan sağıklaştırma gibi konulara öncelik verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunlara ek olarak, simülasyon teknikleri ile karar destek sistemlerinin oluşturulması ve iklimsel, bitkisel ve sosyo-mekânsal senaryo üretiminin gerçekleştirilmesi, dijital ikiz (*digital twin*) teknolojisi kullanılarak peyzaj sistemlerinin modellenmesi, doğal kaynakların korunması, peyzaj restorasyonu çalışmalarının artırılması, döngüsel ekonomi modelinin peyzaj mimarlığında benimsenmesine yönelik tasarım ve planlama kararlarının alınması, sürdürülebilir ulaşım sistemlerinden yeşil köprü, bisiklet yolları ve yaya öncelikli alanların oluşturulmasına dair çalışmaların yapılması, yürünebilirlik (*walkability*), otomobilsiz şehir (*car-free city*) ve yavaş şehir (*cittaslow*) kavramının irdelenmesi ve uygulanması, tüm bireyler için eşit ve kapsayıcı olan, farklı kültürlerin bir araya gelerek etkileşime girdiği ve ortaklıkların kurulduğu hibrit (melez) mekan olan *üçüncü mekanların* (Demir, 2017) yaratılmasına katkı sağlayıcı tasarımların yapılması gibi konulara öncelik verilmesi önerilmektedir. Bu konular lisansüstü tezlerde çalışırken yenilik getirmesi, uygulanabilmesi ve katma değer sağlaması gerektiği göz ardı edilmemelidir.

Doğal ve yapılı çevre dâhil olmak üzere tüm peyzajların tasarımı, planlaması, yönetimi, koruma ve oranımı konusunda hem sanatsal hem de bilimsel bir şekilde ele alan peyzaj mimarlığı disiplini, kamusal yarar sağlayan sürdürülebilir,

kaliteli, ekolojik, fonksiyonel, estetik, erişebilir ve güvenli mekanlar üretmek ve organize etmekle görevlidir (Gül vd., 2019). Bu görevler göz önünde bulundurulduğunda, özellikle peyzaj mimarlığı disiplini kapsamında yapılacak olan gelecekteki araştırmaların yukarıda bahsedilen öncelikli konulara yoğunlaşması oldukça kritik bir öneme sahiptir.

Peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analiz yöntemiyle literatürdeki önemli bir boşluğu dolduran bu çalışma sayesinde, hem mevcut lisansüstü tezlerin durumunun anlaşılmasına katkı sağlanmış hem de gelecek çalışmalara yön gösterecek faydalı bir rehber oluşturulmuştur. Ayrıca, çalışmada ele alınmayan lisansüstü tezlerin şekilsel ve içeriksel özellikleri (tezin sayfa sayısı, tezin amaç, yöntem, bulgular ve sonuç kısımlarının bütünlük göstermesi, yeni öneri veya çözüm getirme durumu, kaynak çeşitliliği vb.) nitel analiz yöntemleriyle değerlendirilerek bu çalışma geliştirilebilir.

Bilgilendirme ve Çıkar Çatışmaları

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazar, bu çalışmanın sonuçlarını veya yorumlarını etkileyebilecek herhangi bir mali ya da maddi olmayan çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan eder.

Sınırlılıklar

Araştırma, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan 2018-2024 yılları arasında peyzaj mimarlığı anabilim dalında yazılmış ve izinli durumda olan tezlerle sınırlıdır.

Kaynaklar

- Acar, S. ve Ulutaş, A. (2021). Türkiye’de siber güvenlik konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 93-113.
- Alpaydın, Y. ve Erol, İ. (2017). Türkiye’de eğitim ekonomisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 23-41.
- Altbach, P. G. (1999). *The logic of mass higher education. Tertiary Education and Management*, 5, 107–124. <https://doi.org/10.1023/A:1018716427837>
- Altbach, P. G. ve Knight, J. (2007) The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11, 290-305.
- Ammon, U. (2001). *The Dominance of English as a Language of Science: Effects on Other Languages and Language Communities*. Berlin, New York: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110869484>
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Beşel, F. (2017). Türkiye’de maliye alanında yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2003-2017). *International Journal of Public Finance*, 2(1), 27-62.
- Davies, P. (2000). Contributions from Qualitative Research. Davies, H. T., Sandra, M. N. ve Smith P. (Ed.). *What works? Evidence-based Policy and Practice in Public Services* içinde (s. 291-316), Bristol, UK: Policy Press.
- Demir, G. (2017). Oldenburg’un üçüncü mekân paradigması bağlamında kütüphane mekânının sorgulanması. *Bilgi Dünyası*, 18(2), 195-223. doi: 10.15612/BD.2017.628
- Doğan, Y. E. ve Küçükerbaş, E. V. (2021). Peyzaj mimarlığı lisansüstü tezlerinde bitki materyali bakımından eğilimler. *PEYZAJ - Eğitim, Bilim, Kültür ve Sanat Dergisi*, 3(1), 56-63.
- Erkal Aksoy, Y. Ataş, A. N. ve Yılmaz, S. (2022). Ebelik alanında yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(2), 285-293. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1023106>
- Geçici, E. ve Can, A. V. (2022). Muhasebe kalitesi konusu kapsamında Türkiye’de yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 15(2), 213-245. <https://doi.org/10.29067/muvu.980634>
- Gül, A. Zengin, M. ve Doğan, D. (2019). *Peyzaj mimarlığı lisansüstü bilimsel çalışmalarının Ar&Ge uygulamaları kapsamında irdelenmesi*. 50. Yılında Peyzaj Mimarlığı Eğitimi ve Öğretimi Konferansı, (s. 285-297), Düzce.
- Gültekin, Z. ve Turhan, M. (2021). Türkiye’de 1992-2020 tarihleri arasında “mutluluk” başlıklı lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Journal of Organizational Behavior Review*, 3(2), 185-206.
- Gündüz, H. ve Eren, T. (2024). Kent dirençliliği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Eskişehir Teknik Üniversitesi - Resilience*, 8(1), 73-82.
- Kalaycı, T. (2024). Bibliometric analysis of post-graduate thesis on place attachment in architecture, design and planning disciplines in Turkey. *Social Sciences Research Journal*, 13(1), 298-306.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2, 94-114.
- Kehm, B. M., Shin, J. C. ve Jones, G. A. (2018). Conclusion, : Doctoral education and training – A global convergence?. Shin, J., Kehm, B., Jones, G. (Ed.). *Doctoral Education for the Knowledge Society, Convergence or Divergence in National Approaches?* içinde (s. 237-255). Springer, Cham. doi: 10.1007/978-3-319-89713-4_14
- Kıroğlu, F. ve Ataklı Yavuz, R. (2024). Türkiye’de prekarya konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 19(2), 1-11.
- Kiper, T., Uzun, O. ve Ateş, O. (2022). Quantitative analysis of rural development, ecotourism planning, rural planning studies. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-18.
- Loyan, Z. ve Çetinkaya, G. (2021). Türkiye’de kadın ve spor başlığı üzerine yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 17-42.
- Öçal, B. (2023). Türkiye’de konteyner taşımacılığı alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(85), 340-360. <https://doi.org/10.17755/esosder.1201792>
- Özkan, F. ve Gül, A. (2019). Peyzaj mimarlığı ana bilim dalında yapılan doktora tezlerinin irdelenmesi. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 14-28.
- Sarı, E. N., Bayraktar, S. ve Ekşi, M. (2023). Peyzaj sözcüğünün farklı bilim alanlarındaki terim kullanımı:

lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Avrasya Terim Dergisi*, 11(2), 64-94. <https://doi.org/10.31451/ejatd.1277073>

Şakar, Ö. ve Ceylan, H. (2025). Türkiye’de kadın yoksulluğu üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin içerik analizi. *The Journal of Academic Social Science*, 161, 326-349.

Şimşek, N. ve Yaşar, A. (2019). GeoGebra ile ilgili lisansüstü tezlerin tematik ve yöntemsel eğilimleri: bir içerik analizi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 10(2), 290-313. <https://doi.org/10.16949/turkbilmat.450566>

Toptaş, V. ve Gözel, E. (2018). Türkiye’de matematik kaygısı ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Journal of Education, Theory and Practical Research*, 4(3), 136-146.

Yılmaz, S. B. ve Ceylan, S. (2024). *Kırsal turizm alanında yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi*. TÜCAUM 2024 Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, (s. 339-353), Ankara.

Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2018). *Resmî Gazete*, 6 Mart 2018, Sayı: 30352. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180306-11.htm>

Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (2025). Erişim tarihi: 31.05.2025, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>